

Чупрін Є. С.
аспірант

Харківського національного університету будівництва та архітектури
Кондратенко Д. В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та кредиту

Харківського національного університету будівництва та архітектури
Гелеверя Є. М.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки

Харківського національного університету будівництва та архітектури

Chuprin Yevhen

Post-graduate student,

Kharkiv National University of Construction and Architecture

Kondratenko Diana

Ph.D., Associate Professor

of the Department of Finance and Credit,

Kharkiv National University of Construction and Architecture

Geleverya Yevheniy

Ph.D., Associate Professor

of the Department of Economics,

Kharkiv National University of Construction and Architecture

АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ З ПОЗИЦІЇ АВТОТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню результатів діяльності суб'єктів господарювання, які здійснюють вантажоперевезення автомобільним транспортом, та транспортної галузі в цілому. Наведено основні переваги та недоліки кожного виду транспорту, що функціонує в Україні. Проаналізовано основні фінансові результати діяльності транспортної галузі. Досліджено обсяги міжнародних вантажоперевезень автомобільним транспортом (експорт-імпорт). Проведено порівняльний аналіз обсягів перевезення українськими автомобільними транспортними компаніями з компаніями інших європейських країн. Досліджено тенденцію зміни рентабельності вантажоперевезень. На основі отриманих результатів виокремлено низку основних заходів, які необхідно вжити для забезпечення сталого розвитку транспортної галузі та національної економіки України у цілому.

Ключові слова: транспортна галузь, автотранспортне підприємство, автомобільні перевезення, національна економіка, аналіз.

Вступ та постановка проблеми. В умовах інтеграційних процесів та необхідності зростання конкурентоспроможності національна економіка України значно залежить від ефективності функціонування транспортної галузі. Для забезпечення сталого розвитку та стабільності актуальним стає проведення аналізу ринку вантажоперевезень України, адже на основі отриманих результатів можна розробляти та запроваджувати дієві механізми для підвищення рівня розвитку галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема функціонування автотранспортних підприємств та всієї транспортної галузі у цілому висвітлюється в працях таких учених, як: О.В. Ареф'єва, О.Є. Бабина, Н.Г. Беник, В.Г. Коба, М.В. Ковбачук, О.М. Ложачевська, О.О. Бакаєва, Н.В. Дулеба, А.В. Нікітіна, А.І. Партола, В.В. Шкляр, В.Г. Шинкаренко [1–5; 7–9]. У публікаціях приділяється увага значному колу питань щодо розвитку транспортної галузі, проте недостатньо проаналізовано її сучасний стан.

Метою даної роботи є проведення аналізу та виокремлення перспектив розвитку транспортної галузі України з позиції автотранспортних підприємств.

Результати дослідження.

Україна, як відомо, займає досить вигідне географічне положення з погляду проходження транзитних вантажопотоків, а отже, має високий транспортний потенціал.

Транспортна галузь є однією з фундаментальних засад функціонування економіки будь-якої країни світу та основою її інтеграції у міжнародне господарство. Саме тому стабільність діяльності суб'єктів господарювання у цій сфері набуває чималої важливості. В Україні вантажоперевезення здійснюються такими видами транспорту, як:

- залізничний;
- автомобільний;
- водний;
- трубопровідний;
- авіаційний.

Основні переваги та недоліки кожного з видів транспорту наведено в табл. 1.

За даними Державної служби статистики України, у 2018 р. найбільшу частку вантажів перевезено автомобільним транспортом (71% від загальної кількості). Найменша кількість перевезень була зафіксована за авіаційним видом транспорту (менше 0,1%). Структуру обсягів перевезених вантажів за видами транспорту за 2018 р. представлено на рис. 1.

З рис. 1 можна зробити висновок, що автомобільні перевезення мають велику частку серед загальної кількості вантажоперевезень. Це свідчить про значну залежність добробуту національної економіки від стабільності функціонування цієї сфери. Для того щоб зробити висно-

Таблиця 2

Обсяг перевезених вантажів автомобільним транспортом за 2008–2017 рр. [6]

Рік	Обсяг перевезених вантажів, тис. т
2008	1266598,1
2009	1068857,9
2010	1168218,8
2011	1252390,3
2012	1259697,7
2013	1260767,5
2014	1131312,7
2015	1020604,0
2016	1085663,4
2017	1121673,6

вки про стан автотранспортної галузі, необхідно дослідити дані щодо обсягу перевезень вантажів автомобільним транспортом за 2008–2017 рр. (табл. 2).

Більш наглядно динаміку обсягу перевезених вантажів автомобільним транспортом за 2008–2017 рр. представлено на рис. 2.

Беручи до уваги те, що Державна служба статистики України з 2014 р. обробляє дані без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, можна зробити висновок, що автотранспортна галузь із кожним роком усе більше розвивається та нарощує обсяги. Ріст показників спричинений зростанням ділової активності національного бізнесу та інтеграційними процесами зі світовим господарством. Прослідити тенденцію міжна-

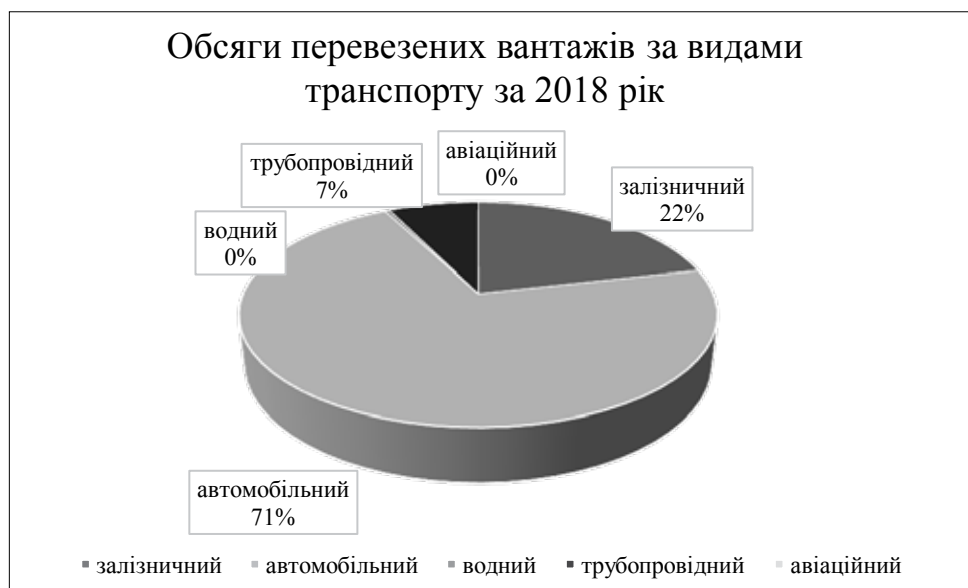

Рис. 1. Обсяги перевезених вантажів за видами транспорту за 2018 р. [6]

Таблиця 1

Основні переваги та недоліки видів транспорту

Вид транспорту	Переваги	Недоліки
Залізничний	<ul style="list-style-type: none"> – невисока собівартість перевезень – надійність – незалежність від погодних умов – універсальність – відносно висока швидкість перевезення 	<ul style="list-style-type: none"> – значні капіталовкладення в інфраструктуру – обмеженість у перевезенні безпосередньо на підприємство – олігополія серед перевізників
Автомобільний	<ul style="list-style-type: none"> – висока мобільність – висока швидкість – універсальність – висока маневреність – незалежність від погодних умов 	<ul style="list-style-type: none"> – відносно низька завантажувальність – високий рівень собівартості перевезень – необхідність відновлювати дорожнє покриття
Водний	<ul style="list-style-type: none"> – здатність перевозити габаритні вантажі – низька собівартість перевезення – використання природних шляхів сполучення – обмежена пропускна здатність морських шляхів 	<ul style="list-style-type: none"> – низька швидкість перевезення – залежність від погодних умов – перевезення в обмежену кількість пунктів – великі капіталовкладення в портові споруди
Трубопровідний	<ul style="list-style-type: none"> – низька собівартість перевезення – висока пропускна здатність – незалежність від погодних умов – низька трудомісткість обслуговування 	<ul style="list-style-type: none"> – обмеженість у спеціалізації вантажів – неможливість транспортування малих обсягів вантажів – великі капіталовкладення в прокладку трубопровідних шляхів
Авіаційний	<ul style="list-style-type: none"> – найвища швидкість перевезення – перевезення на великі відстані – високий рівень збереження вантажу 	<ul style="list-style-type: none"> – залежність від погодних умов – висока собівартість перевезень – обмеження за габаритами вантажу

родних перевезень можна, проаналізувавши дані обсягу експорту-імпорту послуг автомобільного транспорту за 2010–2017 рр., які представлено в табл. 3.

Більш наглядно динаміку обсягу експорту-імпорту послуг автомобільного транспорту зображено на рис. 3.

Проаналізувавши дані щодо міжнародних перевезень автомобільним транспортом (як було зазначено вище, статистичні дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих терито-

рій у Донецькій та Луганській областях), можна зробити висновок, що спостерігається позитивний тренд, спричинений посиленням торговельного співробітництва України з іншими країнами світу.

Для більшого уявлення про активність автотранспортної галузі України доцільно порівняти обсяги перевезень вантажів автомобільним транспортом з європейськими країнами (табл. 4).

Як видно з таблиці, найбільший обсяг вантажоперевезень у 2016 р. показала Велика Британія (1 964 743 тис. т).

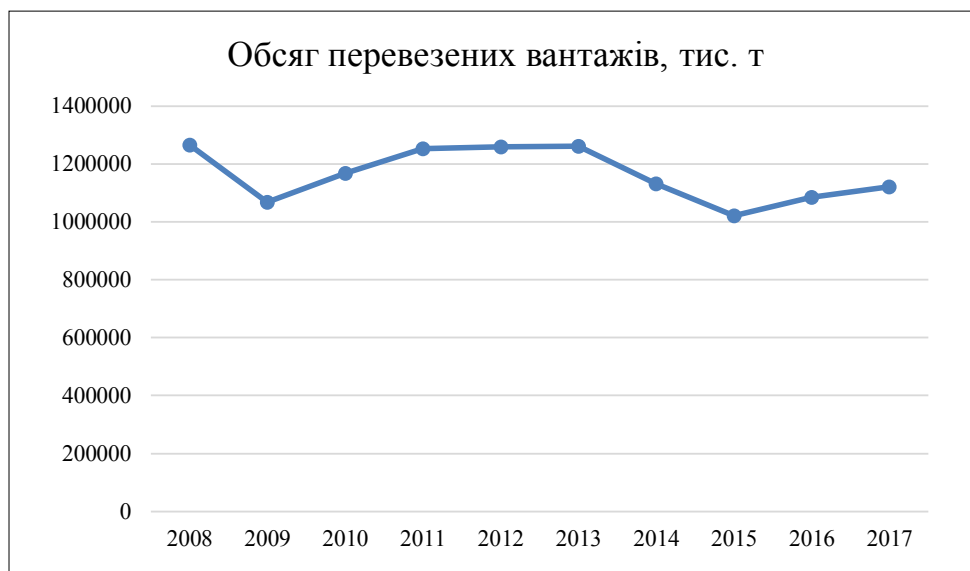

Рис. 2. Динаміка обсягу перевезених вантажів автомобільним транспортом за 2008–2017 рр.

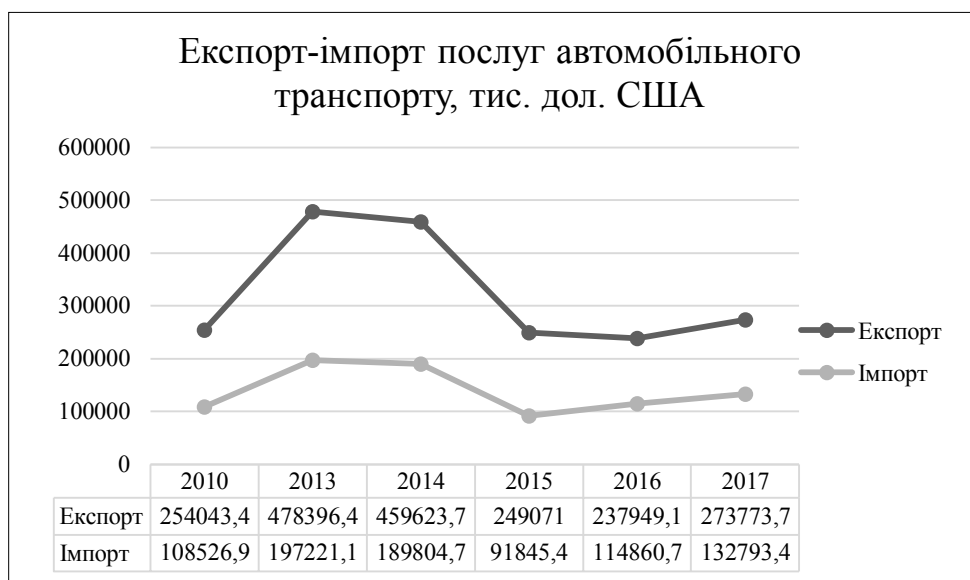

Рис. 3. Динаміка обсягу експорту-імпорту послуг автомобільного транспорту за 2010–2017 рр.

Таблиця 3

Експорт-імпорт послуг автомобільного транспорту за 2010–2017 рр., тис. дол. США [6]

Рік	2010	2013	2014	2015	2016	2017
Експорт	254043,4	478396,4	459623,7	249071,0	237949,1	273773,7
Імпорт	108526,9	197221,1	189804,7	91845,4	114860,7	132793,4

Таблиця 4

Перевезення вантажів автомобільним транспортом в європейських країнах, тис. т [6]

Рік	2000	2005	2010	2012	2013	2014	2015	2016
Україна	938916	1120715	1168219	1259698	1260768	1131313	1020604	1085663
Австрія	277048	288163	330988	333912	325428	349488	350992	376326
Бельгія	411623	337863	296149	291343	300563	299423	263991	256529
Болгарія	121570	141812	130013	140376	160267	153262	161806	147136
Велика Британія	1660248	1831000	1566016	1672620	1551740	...	1717411	1964743
Греція
Данія	223764	206464	183438
Естонія	25514	29867	27294	31324	31083	27346	28154	34585
Ірландія	194135	303866	125865	108078	108831	112499	118059	141669
Іспанія	945443	2210644	1566705	1239140	1124833	1184866	1258749	1285612
Італія	1205117	1508702	1527762	1121313	1023872	963056	957005	901518
Кіпр	..	53726	32233	22932	16122	14585	14402	19682
Латвія	32911	53529	46809	52621	60610	62239	62569	63389
Литва	45013	55334	44716	48428	52346	57591	58601	63571
Люксембург	36583	..	60437	54501
Мальта
Нідерланди	584595	678842	657702	631705	642050	639692	641440	657402
Німеччина	3005104	2764983	2734098	2891308	2938189	3052072
Польща	1083071	863396	1216083	1245053	1300608	1300382	1264960	1313657
Португалія	112529	..	217915	147473	147304	145990	154832	148626
Румунія	262943	306994	174551	188415	191486	190932	198638	..
Словаччина	188901	195405	143071	132074	128855	142622	147275	156279
Словенія	57910	82750	81026	62759	65340	74143	70513	75052
Угорщина	261019	197727	199848	165514	169211	193112	198743	197762
Фінляндія	421674	399688	368410	299352	274613	280099	271882	278941
Франція	1923842	2059069	2015327	2008225	2001417	1918321	1797053	..
Хорватія	45221	58886	74967	65439	67500	66146	66491	72503
Чехія	414725	461144	355911	339314	351517	386243	438906	431889
Швеція	329203	354946	332075	294925	281129	381200	422865	433468

Таблиця 5

Фінансові результати підприємств за видом економічної діяльності
«Транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність» за 2010–2017 рр. [6]

Рік	Фінансовий результат (сальдо), млн. грн.	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		у відсотках до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн. грн.	у відсотках до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн. грн.
Фінансові результати до оподаткування					
2010	5058,9	54,6	10387,7	45,4	5328,8
2012	7524,9	61,8	13946,5	38,2	6421,6
2013	834,3	63,1	9429,9	36,9	8595,6
2014	-19703,9	62,7	12775,3	37,3	32479,2
2015	-13921,8	70,9	23093,7	29,1	37015,5
2016	12819,7	71,7	28278,0	28,3	15458,3
2017	-16117,0	71,4	28500,8	28,6	44617,8
Чистий прибуток (збиток)					
2010	1348,7	52,8	6730,7	47,2	5382,0
2012	3127,7	60,1	9728,6	39,9	6600,9
2013	-1423,4	62,1	7406,8	37,9	8830,2
2014	-22591,6	61,6	9991,4	38,4	32583,0
2015	-17847,8	70,5	18969,9	29,5	36817,7
2016	7408,7	71,1	23614,2	28,9	16205,5
2017	-16449,7	71,0	23383,2	29,0	39832,9

Україна серед усіх європейських країн посідає четверте місце з обсягом перевезень автомобільним транспортом 1 085 663 тис. т.

Автомобільний транспорт приваблює широкий спектр підприємств завдяки своїй мобільності, можливості підібрати необхідну вантажомісткість, прокласти оптималь-

Рентабельність операційної діяльності підприємств за видом економічної діяльності «Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність» за 2010–2017 рр. [6]

Рік	Результат від операційної діяльності, млн. грн.	Витрати операційної діяльності, млн. грн.	Рівень рентабельності, відсотків
2010	9287,0	166701,3	5,6
2012	11862,3	218313,0	5,4
2013	7402,7	210732,6	3,5
2014	-3696,5	223870,3	-1,7
2015	3505,6	329718,6	1,1
2016	18864,4	370177,1	5,1
2017	-4209,3	460771,5	-0,9

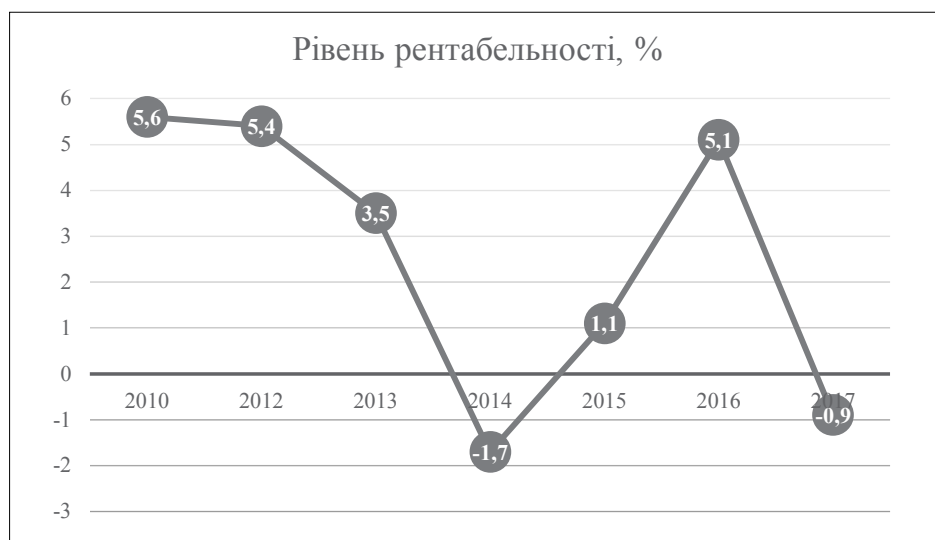

Рис. 4. Рівень рентабельності операційної діяльності підприємств за видом економічної діяльності «Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність» за 2010–2017 рр.

ний маршрут, чого не може бути досягнуто за допомогою інших видів транспорту.

Проте, незважаючи на зростання обсягів вантажоперевезень, результати діяльності транспортної галузі за останні роки не показують позитивної тенденції (табл. 5).

Що стосується безпосередньо операційної діяльності, то її результати та рентабельність виглядають так (табл. 6).

Для більшої наочності динаміку рівня рентабельності підприємств за видом економічної діяльності «Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність» за 2010–2017 рр. представлено на рис. 4.

Як видно з наведеного рисунку, рентабельність операційної діяльності транспортної галузі не характеризується стабільністю. Це свідчить про наявність проблем, які деструктивно впливають на розвиток транспортних підприємств.

Автомобільний транспорт є обслуговуючою ланкою господарського комплексу. Від якості та своєчасності доставки вантажів і пасажирів залежать робота інших галузей, які є споживачами транспортних послуг, та розвиток господарського комплексу України у цілому. Автотранспортне підприємство, що досягло достатнього рівня економічної безпеки, є захищеним від впливу дестабілізуючих чинників внутрішнього і зовнішнього середовища та досягає високої ефективності своєї господарської діяльності, яка сприяє його розвитку.

Проте недосконалість чинного законодавства України, значне податкове навантаження та висока вартість ресурсів перешкоджають сталому розвитку та зростанню економічної привабливості цієї сфери.

На нашу думку, вирішенню основних проблем автотранспортних підприємств та транспортної галузі у цілому сприятиме низка заходів, які необхідно запровадити, серед них:

- зниження податкового навантаження або часткова компенсація витрат на ресурсне забезпечення автотранспортним підприємствам, які здійснюють міжнародні вантажоперевезення;
- лобіювання з боку держави щодо збільшення квоти видачі дозволів на міжнародні перевезення для України;
- проведення якісної реконструкції транспортних шляхів для підвищення транзитної привабливості України та зниження витрат вітчизняних підприємств на ремонт транспортних засобів;
- запровадження методик управління економічною безпекою автотранспортних підприємств для ефективної протидії впливу зовнішніх та внутрішніх загроз.

Висновки. Транспортна галузь в Україні має досить високий потенціал, ураховуючи вигідне географічне положення та обсяги автомобільних вантажоперевезень порівняно з іншими європейськими країнами. Прибутковість цієї сфери здебільшого залежить від вартості енергоресурсів, валютних коливань та обсягів квот та міжнародні перевезення з боку інших країн. Запровадивши заходи з підвищення рівня економічної безпеки та зростання державної підтримки, можна досягти значної ефективності функціонування транспортної галузі та підйому національної економіки України у цілому.

Список використаних джерел:

1. Ареф'єва О.В., Кузьменко Т.Б. Планування економічної безпеки підприємств. Київ : Європ. ун-т, 2005. 170 с.
2. Дулеба Н.В. Визначальні фактори впливу на економічну безпеку автотранспортних підприємств. *Управління проектами, системний аналіз і логістика. Технічна серія*. 2011. Вип. 8. С. 289–291.
3. Економічний аналіз діяльності підприємств водного транспорту : навчальний посібник / В.Г. Коба та ін. Київ : КИТ, 2011. 340 с.
4. Нікітіна А.В. Система управління економічною безпекою АТП в умовах загострення конкурентної боротьби на міжнародному ринку автотранспортних послуг. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2015. № 1(1). С. 38–43.
5. Нікітіна А.В. Удосконалення управління економічною безпекою автотранспортних підприємств. *Економічний простір*. 2014. № 53. С. 181–190.
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 21.03.2019).
7. Партола А.І. Аналіз транспортно-логістичного комплексу України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. № 9. С. 126–129.
8. Шинкаренко В.Г. Накладные расходы автотранспортных предприятий. Москва : Транспорт, 1983. 64 с.
9. Шкляр В.В. Аналіз діяльності транспортних підприємств України. *Водний транспорт*. 2012. Вип. 3. С. 133–137.

**АНАЛИЗ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ТРАНСПОРТНОЙ ОТРАСЛИ УКРАИНЫ
С ПОЗИЦИИ АВТОТРАНСПОРТНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ**

Аннотация. Статья посвящена исследованию результатов деятельности субъектов хозяйствования, осуществляющих грузоперевозки автомобильным транспортом, и транспортной отрасли в целом. Приведены основные преимущества и недостатки каждого вида транспорта, функционирующего в Украине. Проанализированы основные финансовые результаты деятельности транспортной отрасли. Исследованы объемы международных грузоперевозок автомобильным транспортом (экспорт-импорт). Проведен сравнительный анализ объемов перевозок украинскими автомобильными транспортными компаниями с компаниями других европейских стран. Исследована тенденция изменения рентабельности грузоперевозок. На основе полученных результатов выделен ряд основных мероприятий, которые необходимо осуществить для обеспечения устойчивого развития транспортной отрасли и национальной экономики Украины в целом.

Ключевые слова: транспортная отрасль, автотранспортное предприятие, автомобильные перевозки, национальная экономика, анализ.

**ANALYSIS AND PERSPECTIVES FOR DEVELOPMENT OF UKRAINE'S TRANSPORT INDUSTRY
FROM THE POSITION OF MOTOR TRANSPORT ENTERPRISES**

Summary. In today's socio-economic environment, the effective conduct of economic activity by business entities, including motor transport enterprises, intersects with the level of their protection from the negative impact of external and internal destabilization factors. To date, in order to promote competitiveness and growth of the economy, many measures are being implemented that are designed to create a space for the development of entrepreneurship as the main element of the national economy. But despite this, in today's realities there is a situation characterized by imperfection of the legislative framework and antimonopoly policy, high tax burden, rising fuel prices and corruption. Under such conditions an automobile transport company, in a dynamic environment where there is always a prerequisite for the threat of any nature, and in the absence of guarantees of protection from the state, is forced to put its security in the first place. The urgency of this issue encourages the constant search for new effective mechanisms for ensuring the economic security of the enterprise. The article is devoted to the study of the results of the activity of business entities, which carry out cargo transportation by road transport and transport industry in general. The main advantages and disadvantages of each type of transport operating in Ukraine are presented. The main financial results of activity of business entities of the transport industry are analyzed. The volume of international cargo transportation by motor transport (export-import) is investigated. A comparative analysis of the volumes of transportation by Ukrainian motor transport companies with companies of other European countries was conducted. The tendency of changes in profitability of cargo transportation is investigated. On the basis of the obtained results, a number of key measures are identified that need to be implemented to ensure the sustainable development of the transport sector and, as a consequence, the national economy of Ukraine. After all, the key to strengthening the fundamental foundations for a steady development of the Ukrainian economy is to ensure the stability of the transport industry.

Key words: transport industry, motor transport enterprise, road transportation, national economy, analysis.